

De archivaris vertelt

Boek bij verjaardag dr. L. Pirenne (85)

Rolf Hage

Op 1 juli 2009, de dag dat hij 85 jaar werd, ontving Louis Pirenne het eerste exemplaar van zijn eigen boek getiteld: 'De archivaris vertelt'. Hij beschrijft zijn naaste familie en vertelt over zijn loopbaan.

Stadsarchivaris Pirenne achter het bureau in zijn werkkamer op de plek waar toen – 1956 – het Stadsarchief gevestigd was: Achter het Stadhuis. (Foto: Stadsarchief, collectie Het Zuiden)

De nadruk ligt op de levens van zijn grootvader en zijn vader. Met respect en liefde volgt hij hun levenspad dat van Wallonië langs Antwerpen naar Nederland voert en twee wereldoorlogen omspant. Zijn jeugd te Tilburg en studietijd in Nijmegen komen aan de orde, evenals zijn eigen gezinsleven. Het deel over zijn werk als archivaris beslaat ongeveer een kwart van het boek. Begonnen als assistent van zijn voorganger Henri Ebeling, werd hij in 1953 tot gemeentearchivaris benoemd. Direct ging hij werken aan een versterkte archiefdienst. Hij was de eerste stadsarchivaris die fulltime als normaal betaalde kracht aan de slag ging. In 1953 was hij nog alleen, 'l'archive c'est moi' zo noemde hij dat, bij zijn vertrek waren er zeven mensen werkzaam.

Hij voerde de naam stadsarchief in, begon met inventariseren, met het vinden van betere huisvesting en entameerde de geschiedschrijving over de stad. Hij voelde zich thuis in de bestuurlijke kringen en de bestuurders konden hem wel waarderen, waardoor die groei mede mogelijk werd. Ook maatschappelijk liet hij van zich horen, bijvoorbeeld in de strijd om het behoud van De Moriaan en van het Bossche stratenpatroon, dat maar aangepast moest worden aan het oprukkende verkeer. Het leverde hem goodwill op, maar ook een terechtwijzing: als ambtenaar moest hij zich niet bemoeien met politieke aangelegenheden. Dat weerhield hem er niet van om onder pseudoniem toch in de pers zijn opvattingen te verkondigen.

Deze lokale verwickelingen moest hij achter zich laten toen hij in 1963 werd benoemd tot rijksarchivaris in Noord-Brabant. De sfeer en stijl waren in zijn nieuwe omgeving anders, formeler. Hij deed mee met de discussies rond centralisatie en decentralisatie. Op landelijk niveau specialiseerde het rijksarchief in Noord-Brabant zich in rechtspolitieke bewegingen uit de jaren '30 van de vorige eeuw, zoals Zwart Front. Ook in 'zijn' provincie maakte hij samen met collega's van stedelijke archieven afspraken over welke dienst welke archieven zou kunnen verwerven. Het ging daarbij om niet-overheidsarchieven, waarvan in de jaren '60 en '70 het historische belang groeide. Het rijksarchief richtte zich op landbouworganisaties

en aanverwante industrieën, een stad als Helmond maar ook Tilburg richtte zich op het verwerven van archieven en bestanden van de textielindustrie. Als rijksarchivaris mengde hij zich in de strijd om het behoud van de bibliotheek van het Provinciaal Genootschap voor de stad. Hij bood het een plaats aan in de Citadel, het nieuwe onderkomen van het rijksarchief dat onder zijn leiding tot stand kwam. De provincie koos toch voor Tilburg.

De grote passie van Louis Pirenne is echter het doen van wetenschappelijk historisch onderzoek. Door te publiceren maak je de dienst bekend. Het archief is een wetenschappelijk instituut, zo stelt hij.

Het boek bevat vele afbeeldingen en foto's, is zeer lezenswaardig en de schrijver gebruikt een rustige schrijfstijl. Het is interessant voor hen die bezig zijn met een biografie of met de familiegeschiedenis vanaf midden 19^e eeuw. Maar het is zeker ook voor archivariissen belangwekkend. Voor zover mij bekend is dit de eerste autobiografie van een archivaris. Hij schetst, gebaseerd op feiten en documenten en met de nodige zelfkennis, een tijdsgewricht waarin een computer nog iets futuristisch is.

Het levensverhaal vastgelegd in *De archivaris vertelt*, is het verhaal van en over de mens Louis Pirenne, beroep: archivaris.

Louis Pirenne. *De archivaris vertelt. Tilburgse en Bossche herinneringen* (Alphen aan de Maas, 2009)

Bossche noot

Koning van Denemarken

In de vroege zomer van 1521 bezocht Christiaan II, de koning van Denemarken, de stad. Hij logeerde in de voorname herberg *De Rode Poort* aan de Hinthamerstraat. In de Sint-Jan woonde hij de mis bij en liep blootshoofds mee in een processie achter het Heilig Sacrament. Met zijn echtgenote Isabella, 'die doen swaer ging van haer vijffde kint', bezocht hij Barbara Disquis, de dochter van keizer Maximiliaan, in het Geertrui-klooster. Barbara was de tante van Christiaans echtgenote Isabella.

De Deense koning was op weg naar Gent, waar niet alleen Keizer Karel v verbleef, maar ook talrijke andere hoogwaardigheidsbekleders aanwezig waren voor de vergadering van de Staten-Generaal en de massale boekverbranding, naar aanleiding van de pauselijke bul *Exsurge Domine*. Maar liefst 300 lutherse geschriften, in één week in Gent verzameld, gingen in vlammen op. Het moet een geweldige indruk hebben gemaakt. Enkele jaren later zou voor het Bossche stadhuis ook een brandstapel voor ketterse geschriften worden opgericht. De Deense

koning ontmoette op zijn tocht door de Nederlanden Erasmus en hij sprak ook Albrecht Dürer (*O Gott, ist Luther tot, wer wird uns hinfürt das heilig Evangelium so klar fürtragen!*). Niet veel later zou Christiaan zich van de Kerk van Rome afwenden, tot grote schrik en ergernis van zijn zeer katholieke zwager, keizer Karel.

Lit.: *Kroniek van Sint Geertrui en Johan Decavele, De eerste protestanten in de Lage Landen. Geloof en heldenmoed* (Leuven 2004)

AV